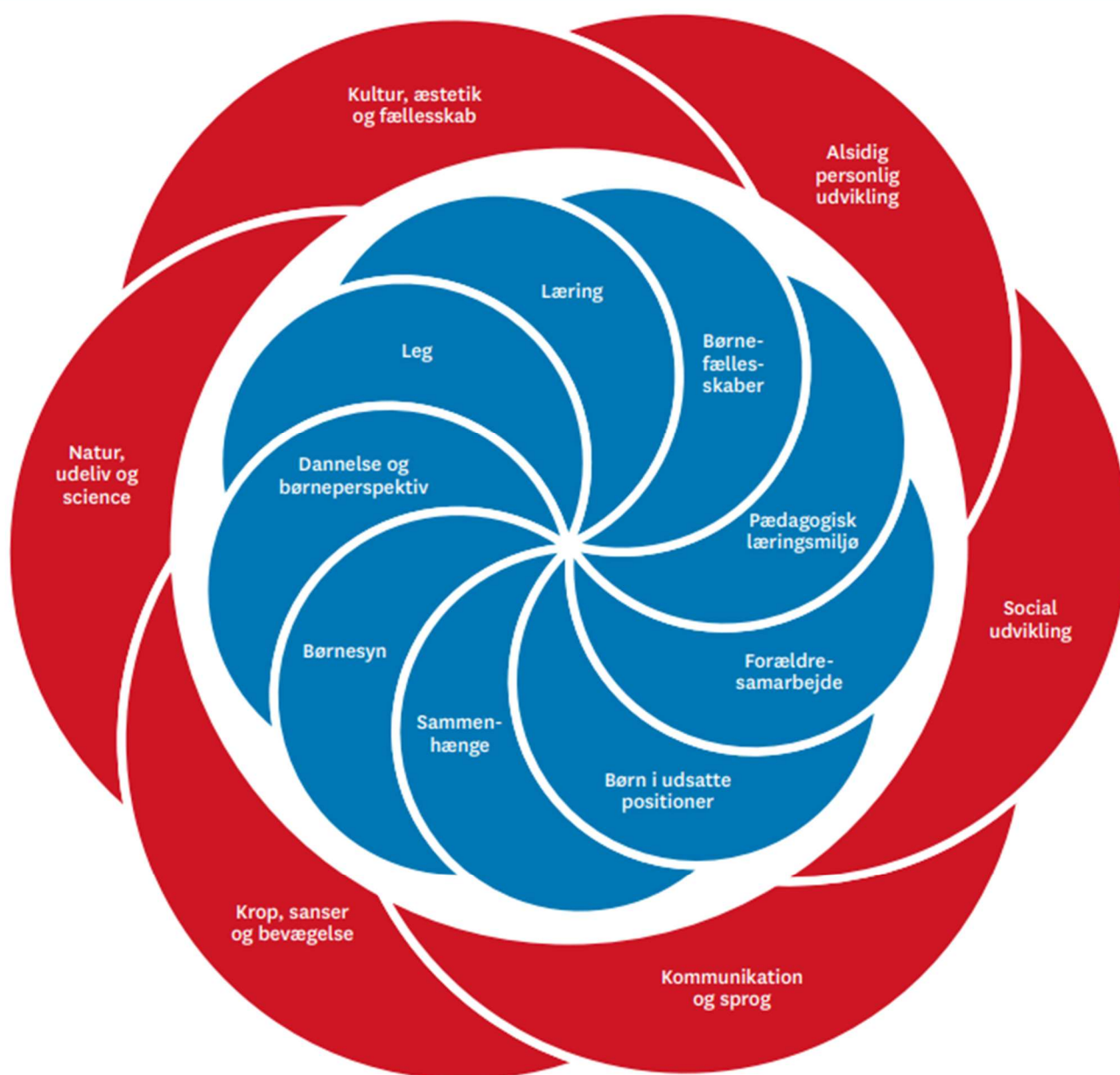

Pædagogisk læreplan for 4-Kløveren 2026-2028

Den lovgivningsmæssige ramme

Den lovgivningsmæssige ramme for arbejdet med den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og Børne- og socialministeriets publikation [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#), 2018. Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i det pædagogiske grundlag fra ministeriets publikation.

Svendborg Kommunes dagtilbud

Børne-, Unge- og Uddannelsesudvalget og Kommunalbestyrelsen har i 2024 vedtaget en ny børne- og ungepolitik. Politikken indeholder et fælles børne- og ungesyn og et værdisæt, som er retningsgivende for de voksne omkring børn og unge: Anerkendelse, indflydelse, positive forventninger og nysgerrighed.

På dagtilbudsområdet er "Vision, Mission og Fælles Pædagogisk grundlag" med til at omsætte den nye børne- og ungepolitik, og indeholder den fælles klangbund:

"Her kan børn skabe sig" skaber stof til eftertanke og lægger op til dialog.

"En barndom i bevægelse" er et centralt begreb i visionen, og rummer flere betydninger. For det første at barndommen ses som en enestående tid i ethvert menneskes liv og at barndommen har en særlig værdi i sig selv. For det andet at bevægelse både forstås fysisk, følelsesmæssigt og sanseligt.

På dagtilbudsområdet arbejdes med "Fælles faglig retning" for at styrke arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer med deltagelsesmuligheder for alle børn.

Dagtilbuddet 4-Kløveren

4-Kløveren er en integreret daginstitution med 12 vuggestuebørn og 50 – 60 børnehavebørn. I børnegruppen er der 10 børn på resurseplads, som med ekstra hjælp er fuld inkluderet i børnegruppen.

Vores pædagogik er inspireret af neoaffektive udviklingspsykologi og NEST.

Vores pædagogik har fokus på fællesskabets betydning for det enkelte barns udvikling. Alle børnene gør det bedste, som de kan. Lykkes de ikke, må de voksne justere sig og gøre noget andet, for at alle børn kan deltage og udvikle sig.

I 4-Kløveren er dagen i vuggestuen og børnehaven bygget op med en fast dagsrytme, så børnene har forudsigelighed og genkendelighed. Struktur er et overordnet ord i vores institution.

Hvert barn har en primærvoksen. Det er den der modtager barnet ved opstart, holder ekstra øje med det, og afholder samtaler med forældrene.

Vi gør alt for, at børn og voksne har en god dag i 4-Kløveren.

Det er vigtigt for os, at de voksne har det godt med hinanden - personalet indbyrdes og personale og forældre imellem. Det skaber en god stemning, som er med til at gøre børnene trygge.

Vi er imødekommende overfor hinanden og de folk der kommer i institutionen, om det er børn, forældre, bedsteforældre, samarbejdspartnere eller andre.

Vi tilstræber at være nogle omsorgsfulde og nærværende voksne, der er anerkendende og har øje for det enkelte barn samt børnenes forskellighed.

Vi er en personalegruppe, som kan lide vores job. Vi har en god omgangstone, et godt humør og arbejder godt sammen. Vi synes, at det er spændende at arbejde i et hus, hvor børn med udfordringer er inkluderet i den almene børnegruppe. Vi er et hus i stadig udvikling og forandring i forhold til den børnegruppe, der er på et givent tidspunkt.

Vi er engagerede og har en høj faglighed, og kan lide at dygtiggøre os. Vi tager nye udfordringer op med god energi, om det er nye resursebørn med specifikke handicap, som vi aldrig har mødt før eller nye tiltag der kommer fra kommunen.

Pædagogisk tilsyn i 4-Kløveren:

Formålet med det pædagogiske tilsyn i Svendborg Kommunes dagtilbud er både at få øje på det, der går godt samt at få øje på, hvordan det enkelte børnehus kan udvikle sig.

Det pædagogiske tilsyn foregår i læringsfællesskaber for at understøtte den pædagogiske udvikling.

Ifølge Dagtilbudsloven skal der være pædagogisk tilsyn i alle børnehuse hvert andet år, hvor Svendborg Kommune er forpligtet til at offentliggøre en tilsynsrapport for det enkelte børnehus på baggrund af det pædagogiske tilsyn.

Tilsynsrapporten opsummerer på de resultater, som tilsynet har givet anledning til, og giver et indblik i børnehusets styrker og hvilke udviklingstiltag, der vil blive arbejdet med på baggrund af tilsynet.

Der gives en vurdering for 9 områder, indenfor de fysiske omgivelser, relationer og leg og aktiviteter. I 2024 havde 4-Kløveren en score i god og fremragende kvalitet indenfor de 3 områder.

Institutionerne vurderes som ringe, utilstrækkelig, tilstrækkelig, god eller fremragende kvalitet

---

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

De fem elementer fra det pædagogiske grundlag:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene

I 4-Kløveren arbejder vi ud fra et anerkendende barnesyn. Vi har øje for det enkelte barn og dets behov. Vi tager barnet alvorligt og viser interesse for det. Vi er omsorgsfulde, nærværende og anerkendende i samværet med børnene. Vi sætter ord på barnets følelser og viser respekt for dem. Accepterer, respekterer og holder af barnet, for hvem de er og hvad de kan.

Samspillet mellem barnet og den voksne er det vigtigste for barnets kognitive, sociale og psykiske udvikling. Vi har øje for Jeg–Du–relationen mellem barnet og den voksne. Vi er tydelige voksne, som sætter grænser og skaber rammerne ved tydelig guidning, som er med til at skabe tryghed og forudsigelighed.

For at der kan ske en læring, tager vi udgangspunkt i barnets kompetencer og nærmeste udviklingszone. Det er vigtigt, at de voksne er engagerede og aktivt deltagende i de aktiviteter der sættes i gang og at de viser børnene den vej, de skal gå.

Legen er en stor del af barnets udvikling. Det er gennem legen barnet får kendskab til det liv, de er en del af og får udviklet deres kompetencer. Det kan for nogen børn være en stor udfordring, da alle ikke har lige muligheder og samme kompetencer til at indgå i legen. Vi arbejder med forskellige legegrupper, hvor den voksne er deltagende og viser børnene de forskellige muligheder, der kan være i en leg. Derudover er de voksne aktive på gulvet, så de kan være observerende, deltagende eller støttende i børnenes leg. Den voksnes største rolle er at gå foran, bagved og ved siden af legen, for at udvikle børnenes leg.

Vi arbejder NEST inspireret og ud fra børnefællesskab og inklusionstanken. Dette betyder, at alle børn skal være en del af et fællesskab og at alle børn har en betydning og er værdifulde for fællesskabet. Børn lærer gennem social deltagelse og deres forskellighed ses her som en ressource.

De voksne skal hele tiden kunne justere sig i forhold til de aktiviteter, som de sætter i gang, for at alle børn kan være en betydningsfuld del af et fællesskab.

Pædagogisk læringsmiljø

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Vuggestuen

- Vi skaber læringsmiljøer i alle de forskellige aktiviteter og gøremål dagen igennem, hvor børnene er deltagende. Børnene får derved en følelse af inddragelse og samtidig udvikles deres selvhjulpenhed, f.eks. i garderoben, når børnene skal have tøj af og på, i puslesituationer, vente på tur ved håndvask, oprydning af legetøj og dække bord.
- Vi gør børnene opmærksomme på, hvordan de kan hjælpe hinanden, f.eks. hvis der er et barn der falder og skal have hjælp til at komme op igen, eller et barn der skal have hjælp til at få jakken af.
- Vi hjælper børnene med at sætte ord på følelser og aflæse hinandens kropssprog og mimik, f.eks. "se nu bliver Rosa ked af det" eller "Åh, hvor blev hun glad, da du gav hende bamsen". Det giver barnet en forståelse af hinanden og udvikler deres empati og dannelse.
- Vi har en overordnet tydelig struktur og dagsrytme. Det gør, at børnene ved, hvad de skal og dagligdagen er genkendelig. Det skaber tryghed for børnene, så de kan bruge deres energi på læring og udvikling.
- Vi arbejder i små grupper både i daglige aktiviteter, spisning og ture ud af huset mm. Det skaber nærhed og fordybelse og der er fokus på Jeg-Du-relationen, samt en anerkendende kommunikation. Vi laver grupper ud fra relationer og den nærmeste udviklingszone, som barnet er i.
Vi følger barnets spor, og giver derigennem børnene medbestemmelse.
- Vi har en anerkendende kommunikation og tilgang til børnene i vores pædagogiske praksis. Sproget er en vigtig del af barnets læring. Derfor har vi stor fokus på sproget, både det

verbale og det nonverbale. Vi bruger sproget i alt, hvad vi laver med børnene gennem hele dagen. Vi bruger tegn til tale til de børn der har svært ved at kommunikere. Til alle vores sange bruger vi tegn, for at understøtte sproget og sangene.

Børnehaven:

- Vi har en overordnet tydelig struktur og dagsrytme. Det gør, at børnene ved, hvad de skal og dagligdagen er genkendelig. Det skaber tryghed for børnene, så de kan bruge energi på læring og udvikling.
- Vi har fokus på de daglige rutiner gennem hele dagen. Børnene skal deltage i alle de daglige rutiner, som de formår. Det kan f.eks. være at de øver sig i selv tage tøj af / på. Pakke deres taske ud, når de kommer om morgenen. Dækker bord, hælder vand op, rydder sit service væk efter maden. Rydde op efter leg / aktiviteter. Vente på tur, bede om hjælp, lytte til og hjælpe hinanden.
Rutinerne kan være en aktivitet, så børnene får mulighed for og tid til at øve sig i at tage tøj på, i stedet for f.eks. at skynde sig, for at nå at være på legepladsen 1 time.
Det er vigtigt, at de voksne inddrager børnene i de forskellige gøremål og der skabes tid til det. De voksne skal være nærværende og kommunikere med børnene på en anerkendende måde. De skal skabe god stemning omkring bordet til middag og sørge for at alle børn er med i samtalen.
- Vi har fokus på at skabe læring i alle rum i vores hus, f.eks. i garderobe læres selvhjulpenhed. Stuerne inddeles i små læringsmiljøer, hvor der skabes rum for både sociale spilleregler, sproglæring, turtagning, leg mm. De læringsmiljøer vi laver, tager udgangspunkt i den børnegruppe vi har her og nu. De bliver løbende justeret, så de passer til børnegruppen. Da vi har børn, der har brug for ekstra støtte, er det vigtigt at vores læringsmiljøer også tilgodeser dem.
- Vi arbejder i små grupper i de daglige aktiviteter som spisning, siesta, samling, ture ud af huset mm. Det skaber nærhed og fordybelse og der er fokus på Jeg-Du-relationen. Vi laver grupper ud fra relationer og den udviklingszone barnet er i.
Vi følger barnets spor, og giver derigennem medbestemmelse og medinddragelse, for også at lære børnene, at deres stemme er vigtig og at de er betydningsfulde hver især.

Samarbejde med forældre om børns læring

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Forældrene er dem, der har det bedste kendskab og den tætteste relation til barnet. Personalet kender barnet i fællesskaber blandt de andre børn og voksne i institutionen. Børnene kan være på forskellige måder, alt afhængig af hvilken arena, de er i. Forældrene kan se børnene på en måde og personalet på en anden. Det er vigtigt, at forældrene får indblik i og har en forståelse af, at det er dem, der skal gå forrest i forhold til barnets læring og udvikling, det kommer ikke af sig selv.

Vi har i forældresamarbejdet fokus på den gode dialog og gensidig respekt. Vi tror på, at alle forældre gør det bedste de kan, i forhold til deres barns udvikling. Det er desværre ikke altid nok og så må vi handle, så barnet og forældrene kan få den hjælp, som de har brug for.

Der er altid en opstartssnak, når barnet starter i institutionen og en evaluering af starten efter ca. 3 mdr. Der er samtaler ved forskellige overgange i barnets institutionsliv.

Vi er et hus, hvor samtaler med forældrene vægtes højt. Har forældrene brug for en snak, finder vi plads til det. Intet er for stort eller for småt, hvis det fylder for den enkelte familie. Der er altid mulighed for en snak med personalet eller lederen.

Har forældrene eller personalet en bekymring for barnet, er det vigtigt, at vi sætter os sammen og finder ud af, hvad vi i fællesskab kan gøre, for at barnet kan komme til at trives bedre. Er der brug for, at der kommer nogle af vores tværfaglige samarbejdspartnere ind over, indstiller vi barnet til PPR.

Vi holder forældremøde en gang om året. Indholdet kan være forskelligt i forhold til, hvad der rører sig i børne – forældregruppen. Det kan være oplæg fra husets psykolog, sundhedsplejerske, eller fra personalet. Der kan være temaeftermiddage, hvor der tages forskellige emner op, som sprog, søvn, selvhjulpenhed mm.

Vi har forskellige arrangementer i løbet af året, for at børn, forældre og personale kan lære hinanden bedre at kende. Det er b.l.a., fastelavn, bedsteforældredag, afslutning for skolegruppen, sommerfest, lygtefest, Lucia, kirketur i december, kaffedag en gang om måneden og fællesspisning på stuerne. Det har stor betydning for børnene, at de kan se, at deres forældre snakker sammen og hygger sig både med de andre forældre samt med personalet.

Vi er behjælpelige med legeaftaler, hvis der er forældre, der har brug for det. Der er i hverdagen mulighed for, at forældrene kan komme og hente et barn i institutionen, som deres barn gerne vil lege med. De kan så lege et par timer og derefter blive afleveret i institutionen igen, hvor barnets forældre afhenter det. Det ser vi som en god løsning, da legeaftalerne skal være en succes og et par timers leg for nogen børn kan være nok. Vi er her opmærksomme på, at ikke alle familier og børn, har de samme forudsætninger for deltagelse i dette og hjælper.

Der er forskellige informationer til forældrene på AULA b.l.a. informationer, daglige billeder af dagen, månedsplan, nyhedsbrev mm.

Vuggestuen og børnehaven:

- I 4-Kløveren vægter vi den daglige dialog med forældrene højt, da det er vigtigt, at vi har kendskab til barnets oplevelser, gangen i hjemmet og vilkår mm, for at vi fælles kan sikre barnets trivsel.

- Når barnet starter i 4-Kløveren, er der opstartssamtaler, hvor vi får indblik i barnet og familien og hvad vi bedst kan gøre, for at starten bliver så god som mulig. Familien får information om og et indblik i vores hverdag og vores pædagogiske praksis.
- Der er 3 mdr. samtale, hvor vi sammen med forældrene evaluerer opstarten og får en general snak om barnets trivsel.
- Der er samtaler ved overgangen fra vuggestue til børnehave.
- Der er overleveringssamtaler med skolen.

I de tilfælde, hvor vi vurderer, at der er brug for ekstra guidning til familien, har vi tilknyttet en sparringspartner (Fremskudt socialrådgiver), der i samråd med forældrene kan komme med råd og vejledning i hjemmet. Der er også mulighed for, at forældrene kan deltage i Tryghedscirklen, hvis de har brug for gode råd i forhold til opdragelsen af deres barn.

Børn i udsatte positioner

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

I Svendborg Kommunes kommunale og selvejende dagtilbud er FOKUS betegnelsen for trivselsvurderinger af alle børn, som foretages af de pædagogiske medarbejdere.

Når alle børn systematisk bliver trivselsvurderet, får vi øje på, hvis et barn er i begyndende mistriivsel. Dette giver os mulighed for tidligere at give børn den nødvendige og mest hensigtsmæssige indsats i et tæt samarbejde med forældrene.

Kernen i vores arbejde med børn i udsatte positioner:

- *Vi sætter tidligt ind, når der er ubalance i trivslen og arbejder i zonen for nærmeste udvikling*
- *Forældre er barnets vigtigste ressource, som vi aktivt samarbejder med*
- *Når det er nødvendigt for barnets trivsel og læring udvider vi samarbejdet med tale/høre konsulent, sundhedsplejerske, psykolog og socialrådgiver.*
- *Vi justerer det pædagogiske læringsmiljø efter det enkelte barn og den konkrete børnegruppe*
- *Vi arbejder ofte i mindre børnegrupper for at skabe trygge, pædagogiske og mangfoldige læringsmiljøer*

Alle børn kan i perioder være i en udsat position i kortere eller længere tid. Det kan f.eks. være på grund af skilsmisse, sygdom, dødsfald, flytning mm. Her er det vigtigt, at vi som personale tager hånd om barnet og familien og hjælper dem, så godt vi kan, indtil de er på rette vej igen. Der kan

f.eks. i et stykke tid være særlige regler for barnet. Kvaliteten af relationen og intentionen mellem barn og voksen er i den periode ekstra betydningsfuld.

4-Kløveren er en institution, hvor der er inkluderet 10 resursebørn i børnegruppen. Denne gruppe af børn kan spænde vidt. Det kan være børn med indgribende handicap, diagnoser eller børn der aldrig får en diagnose, men har det svært og derfor har brug for vores hjælp til at klare hverdagen. Nogle børns handicap gør, at de har brug for en voksen ved deres side hele dagen, der følger dem tæt og er understøttende og guidende, så de kan være en del af et meningsfuldt børnefællesskab.

De pædagogiske læringsmiljøer omkring barnet tilrettelægges, så barnet kan indgå i det almene børnefællesskab, så vidt det er muligt. Nogle kan indgå det meste af dagen med hjælp, andre kun i små bider af hverdagen, men med mange pauser

Vi arbejder ud fra børnefællesskabstanken. Dette betyder, at alle børn skal være en del af et fællesskab. At alle børn har en betydning og er værdifuld for fællesskabet. Børn lærer gennem leg og social deltagelse og deres forskellighed ses som en ressource.

Vi tilrettelægger vores hverdag, så alle børn har mulighed for at deltage i de aktiviteter, der bliver sat i gang med deres forudsætninger. Alle aktiviteter gennem hele dagen foregår i mindre grupper. Gruppen sammensættes ud fra den børnegruppe, vi har her og nu. De sammensættes ud fra pædagogiske overvejelser, hvor børnenes forskellige kompetencer kan komme i spil og hvor de kan lære af hinanden.

De voksne skal hele tiden kunne justere sig i forhold til de aktiviteter de sætter i gang, for at alle børn kan være en betydningsfuld del af et fællesskab. Dette gør sig også gældende i børnenes leg, hvor vi som voksne går foran, bagved og ved siden af legen.

Vi arbejder med at skærme barnet, så det ikke udsættes for store belastninger, f.eks. i garderoben, når der skal vaskes hænder, eller når de går fra en aktivitet til en anden. Der kan her være særlige regler for barnet. Det kan f.eks. være den første, der går ud fra siesta, eller den første der går ind fra legepladsen for at tage tøjet af. Flere af børnene har brug for pauser i løbet af dagen, uden for meget stimuli. Det er vigtigt, at vi giver barnet en positiv oplevelse i en svær situation.

Vi arbejder med handleplaner på børnene, hvor der evalueres på barnets udvikling og tilpasning af læringsmiljøet omkring barnet. Vi samarbejder med forskellige tværfaglige samarbejdspartnere, PPR og f.eks. OUH hvis der er behov for det. Der afholdes tværfaglige møder 2 gange om året, hvor forældrene også deltager. Derudover afholdes der møder efter behov.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

I Svendborg Kommune begynder de kommende skolebørn i forårssfo 1. april. Børnehaven og skolen arbejder tæt sammen om at børnene får en god overgang til forårsSFO og efterfølgende bro til skolen. ForårsSFO arbejder videre med temaerne i den styrkede pædagogiske læreplan.

I 4-Kløveren har vi børn til mange skoler, de fleste år til 7 – 9 forskellige skoler. Fra 1/1 – 31/3 det år barnet skal starte i FSFO, laver vi storegruppe. De store børn fra de 2 børnehavegrupper samles 3 dage om ugen, med et antal faste voksne. Der er et overordnet emne, som skifter fra år til år. Emnet tager udgangspunkt i den børnegruppe vi har her og nu, samt børnenes ønsker og ideer. Det kan f.eks. være gamle dage, indianere, HC Andersen, genbrug og naturen mm.

Der er en blanding af hjemmedage og turdage. På hjemmedagene arbejdes der med forskellige skoleopgaver, der undersøges forskellige ting i forhold til det emne der arbejdes med, samt synges sange der passer til emnet. På turdagene besøger de forskellige steder, som har relevans til det emne, der arbejdes med. Det kan være Genbrugsstationen, Fattiggården, Falck, HC Andersens hus, Politiet, Sygehuset, Borgmesteren mm. Der hvor det er muligt, besøger vi børnenes kommende skoler.

Personalet har fokus på et pædagogisk læringsmiljø, der styrker børnenes sociale kompetencer, nysgerrighed, mod og selvhjulpenhed. Børnene støttes og guides i at deltage i vokseninitierede aktiviteter og krav, at vente på tur og udsætte deres egne behov samt være en god kammerat og indgå i forskellige meningsfulde børnefællesskaber.

De 3 måneder afsluttes med en eftermiddag for børnene og deres forældre. Her viser børnene, hvad de har arbejdet med i de 3 måneder, og der laves udstilling af de ting de har lavet, teater el.lign. Der er diplomoverrækkelse og taler til alle børn.

De resursebørn der har skolealderen, deltager i alle de aktiviteter og ture der giver mening i forhold til dem.

Da vi har mange skoler at forholde os til, er det distriktskolen, som vi samarbejder mest med. Det kan være svært at opfylde 9 forskellige skolers ønsker om, f.eks. emne der skal arbejdes med, sange der synges mm.

Der er forældremøde i børnehaven, hvor skolen kommer og fortæller om, hvordan det er at gå på deres skole. Skolen er i efteråret inviteret med til IKM møde, hvor vi gennemgår de børn, der er en særlig opmærksomhed på. På den måde kan vi give børnene den bedste skolestart. Der er overleveringssamtaler mellem børnehaven og skolen på de børn der er i FOKUS, hvor forældrene også deltager.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Vi er så heldige, at vores institution ligger tæt på skov, strand og byen. Vi har derfor gode muligheder for at inddrage lokalsamfundet i vores læringsmiljøer. Vi er åbne for nyt og udfordrer gerne de muligheder der tilbyder sig i vores nærmiljø.

Vi gør brug af de forskellige legepladser, der er i vores område, vi tager på tur til skov og strand, på kirkegården, i Borgerforeningen, hvor vi ser teater og hører musik, biblioteket, forskellige museer, springvandet på torvet, hvor børnene leger i vandet, tur til andedammen, SAK, havnen og ser på skibe – Ærøfærgen, på tur til Thurø Rev, Vindeby Havn over broen, udenomsarealet ved Egense forsamlingshus, Naturama, Midtbyhallen, Tur til Ærø mm.

Vi tager på tur rundt omkring i Svendborg på vores ladcykler. Vi har også etableret samarbejde med det nærliggende plejehjem, hvor vi bruger deres have og kommer og synger med dem.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Vi bruger hele institutionen både ude og inde og indretter forskellige legearealer og fordybelsesrum, hvor der er mulighed for det. Personalestuen og mødelokalet inddrages også. Vi har mange små skillevægge ude og inde, så det er muligt at skærme børnenes leg, så de kan fordybe sig.

Indretningen af børnenes læringsmiljøer ude og inde, tager hele tiden udgangspunkt i den børnegruppe, som vi har her og nu. Der bliver derfor lavet om på indretningen, så den passer til den aktuelle børnegruppe. Der laves forskellige børnemiljøer, som tilgodeser stille aktiviteter, fysiske aktiviteter, ro og fordybelse. Vi har også rum til høj puls og aktivitet ude og inde. Børnene tager deres udesko af og stiller i garderoben, da deres leg inde ofte foregår på gulvet, og det derfor skal være rent og imødekommende.

Børnene deles i små grupper gennem dagen, så der er mulighed for en tæt relation til børnegruppen og de voksne. Der er en gensidig respekt for hinanden og børnene inddrages i valg af de forskellige aktiviteter. Der skal være en anerkendende omgangstone mellem børn og voksne.

I et hus som vores er det vigtigt, at der er respekt for hinandens forskellighed og alles mening tæller.

Børnene opfordres til at passes godt på tingene i institutionen og rydde op efter sig. Det gør, at børnemiljøet bliver mere overskueligt for børnene og der er mulighed for med det samme, at finde de ting børnene skal bruge, så de kan gå i gang med en leg eller aktivitet.

Tingene i institutionen sættes i børnehøjde, så børnene har mulighed for at kigge på det og snakke om det. De ting børnene laver hænges pænt op, så børnene kan se det og føle sig stolte og glade.

Vores børnemiljø skal indrettes, så børn på resurseplads også føler, at de er en del af børnegruppen.

De seks læreplanstemaer

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.

De seks pædagogiske læreplanstemaer er i den pædagogiske praksis i samspil med hinanden.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling inden for disse to mål?

Vuggestuen:

- **Vi skaber tryghed, forudsigelighed og deltagelsesmuligheder for barnet igennem den daglige struktur.**

- **Vi drager omsorg for børnene, ved at være nærværende, tilgængelige og opmærksomme voksne.**

Det gør vi fordi, at barnet skal føle sig set og hørt og have voksne, der understøtter barnet i dets potentialer og kompetencer. Samtidig skaber det mulighed for barnet at deltage i fællesskabet.

Dette gør vi f.eks. ved:

- Vi er anerkendende i vores tilgang/kommunikation både verbalt og nonverbalt til børnene.
- Vi sætter ord på børnenes samt egne handlinger og oplevelser, deres følelser og kropssprog. F.eks. "du faldt ned og du blev ked af det, jeg hjælper dig". Derved sætter vi ord på både handling og følelse.
- Vi arbejder med primærpædagogik, der betyder, at det er den samme voksen, der i starten tager imod barnet og er sammen med barnet i alle dagens gøremål. Det skaber tryghed og forudsigelighed, at barnet kun skal forholde sig til en voksen i opstarten.

- **Vi skaber muligheder for, at barnet kan udvikle deres potentialer og kompetencer**

Det gør vi fordi, at børnene skal lære at begå sig i sociale fællesskaber og for at børnene får et kendskab til deres egne evner og kunnen.

Dette gør vi f.eks. ved:

- Vi kigger på børnegruppen og er opmærksomme på de forskellige relationer imellem både barn/barn og barn/voksen. F.eks. hvilke børn der kan give hinanden medspil og modspil.
- Vi tager udgangspunkt i barnets potentialer, trivsel og nærmeste udviklingszone. Vi danner grupper og aktiviteter ud fra dette. F.eks. kan det være et barn eller flere, der har udfordringer med sprog eller motorik og derfor skal have ekstra fokus i en periode.

Børnehaven:

- **Grundstenene for alsidig personlig udvikling er at skabe tryghed og forudsigelighed.**

Det gør vi fordi, at det enkelte barn, føler sig set og hørt, og dermed kan udvikle dets mulighed for deltagelse og give barnet gå-på-mod. Vi er som pædagoger med skabere af et læringsrum, hvor der kan arbejdes med inklusion, fællesskaber og sociale relationer. Struktur skaber tryghed, så børnene tør udfolde sig og får overskud til at udvikle sig.

Dette giver bl.a. børnene forudsætninger og kompetencer for konflikthåndtering i dagligdagen.

Det gør vi f.eks. ved:

- At have en struktureret hverdag, med forudsigelighed.
- Vi møder det enkelte barn, hvor barnets udviklingsstadium er. Det gør vi f.eks. ved voksendeltagelse i lege, og når vi understøtter børnenes legerelationer.
- Vi gør foran, ved siden af og bagved
- Vi inddeler børnene i mindre grupper, og vi er opmærksomme på, hvordan vi opdeler børnene og hvilke aktiviteter vi sætter i gang, så vi tilgodeser hvilket behov, det enkelte barn og børnegruppen har.
- Sammensætningen af børnegruppen sker ud fra hvilken børnegruppe, vi har her og nu.

- Når barnet er nystartet i børnehaven, vægter vi at danne en god relation med barnet samt etablere et godt forældresamarbejde.

Det gør vi fordi, at barnet så bliver set, hørt, mærker tillid og omsorg. Dette gør også, at forældrene føler sig trygge ved at lade barnet starte i børnehaven.

Det gør vi f.eks.ved:

- At barnet har en primærvoksen, der i starten tager imod barnet og sammen med barnet, lærer det dagens struktur at kende og blive tryk ved den.
- Giver barnet en god indkøring, med udgangspunkt i det enkelte barns interesser og behov.
- Laver små legegrupper for at danne relationer til børn og voksne.
- Tæt forældrekontakt med en god kommunikation for at skabe tryghed for barnet og forældrene.
- Vi inviterer forældrene til en opstarts samtale inden barnets opstart.
- Vi sender en velkomstbrevet ud til barnet.

- De voksne støtter og udfordrer børnene i tro på egne evner og kunnen.

Det gør vi for, at børnene får mod på at indgå i de sociale fællesskaber samt støtter barnet til at blive et mere selvstændigt individ.

Det gør vi f.eks.ved:

- At gå i dialog med børnenes spørgsmål og åbne op for nye emner og viden.
- At anerkende barnet og bruge barnets ideer til at udvide deres horisont.
- Støtte børnene og kunne regulere dem i deres følelsesregister.
- Udfordre og støtte dem i deres egen mestringslæring, inden for den nærmeste udviklingszone.

Neuroaffektiv

- Hvis vi oplever børn i perioder, som ikke trives følelsesmæssigt, bruger vi neuroaffektiv analyse, så vi selv bliver klogere og får nogle gode redskaber til at hjælpe barnet.

Social udvikling

Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling inden for disse to mål?

Vuggestuen:

- **Vi er opmærksomme på at skabe læringsmiljøer ude og inde, hvor der er rum til leg med forskellige materialer/legetøj, der bl.a. indbyder til temalege og konstruktionslege.**

Det gør vi for at skabe mulighed for fordybelse, leg og relationer og dermed styrke deres sociale udvikling og kompetencer.

Dette gør vi f.eks. ved:

- Vi tilstræber, at de voksne fordeler sig iblandt børnene og danner små grupper, hvor vi skaber mulighed for sociale lege. Det er mere overskueligt for det lille barn, når det kun skal forholde sig til få voksne og få børn.
- Vi skaber lege og aktivitetsrum ud fra børnenes interesser, udviklingstrin og behov.
- Børnene lærer at vente på tur i mange forskellige situationer. F.eks. når vi står i kø til håndvask, eller flere børn vil lege med den samme bil. Dette styrker deres sociale kompetencer.
- **Når det lille barn starter i vuggestuen, er det vigtigt, at vi tilstræber, at barnet føler sig inkluderet i fællesskabet.**

Det gør vi fordi, at det lille barn skal føle en samhørighed med alle børn og voksne på stuen, så barnet føler sig som en del af fællesskabet. Dette er vigtigt for barnets trivsel og udvikling.

Dette gør vi f.eks. ved:

- Vi sætter ord på børnenes intentioner, kropssprog og følelser i forhold til at styrke samhørigheden og bliver opmærksom på hinanden "hvem er du og hvem er jeg"
- Vi er bevidste om, at der i børnegruppen er socialt hierarki. De små lærer af de store og omvendt lærer de store at drage omsorg og tage hensyn til de små.
- Vi er opmærksomme på at få italesat og sat ord på, hvad den enkelte er god til og hvilke udfordringer der er. Vi er ikke alle sammen ens, men alle er gode til noget.

Børnehaven:

For at skabe og understøtte børnene i deres sociale udvikling, er det vigtigt at være deltagende, understøttende og iagttagende i barnets leg og væren.

Det gør vi for, at alle børn skal have mulighed for at være en del af og bidrage til fællesskabet.

Det gør vi f.eks. ved:

- Vi sammensætter legegrupper med fokus på inklusionsperspektivet. Vi justerer grupper og aktiviteter efter børnenes forudsætning og ud fra den pt. givne børnegruppe. Dette i forhold til børnenes alder, udvikling samt relationer.
- At materialer og rekvisitter er synlig tilgængelige, understøtter og udvikler legen.
- For at styrke børnenes sociale kompetencer, er der fokus på aktiviteter, hvor det at vente på tur indgår og hvor man lærer at lytte og behovsudsætte. Vi præsenterer børnene for nye legerelationer og børnefællesskaber.
- At vi er der, hvor børnene er og er aktivt deltagende i deres leg. Vi skaber rammerne, for at børnene kan blive i legen og ikke blive påvirket af udefrakommende forstyrrelser.
- Vi vil gerne være støttende voksne som vil være skabende og igangsættende for børnenes leg, for derefter at trække os og observere legens udvikling/relationer.

Vi støtter børnene i at være rummelige, empatiske og have respekt for hinandens forskelligheder og deltagelsesmuligheder.

Det gør vi fordi, at vi har børn med forskellige udfordringer, ressourcer og forskelligheder. Derfor er det vigtigt, at vi skaber et miljø med fokus på rummelighed og empati, hvor alle børn kan opleve at være betydningsfulde og være en del af de forskellige sociale fællesskaber.

Det gør vi f.eks. ved:

- At vi sætter ord på børnenes forskellige behov, udfordringer og følelser.
- Vi støtter dem i de forskellige sociale relationer, som de indgår i, og guider dem til nye relationer.
- At have fokus på børnenes forskelligheder som en ressource.

- At have fokus på at italesætte overfor alle børn, at vi er forskellige og har forskellige forudsætninger for deltagelsesmuligheder i de sociale rum.
- Vi møder børnene hvor de er gennem en anerkendende pædagogisk tilgang.

Vi støtter børnene i at udtrykke deres følelser.

Det gør vi for at børnene lærer at mærke sig selv og lærer at aflæse andres følelser. Dette er medskabende i forhold til børns udvikling af empati og forståelse for hinanden i de sociale relationer, de indgår i.

Det gør vi f.eks. ved:

- At se billeder af forskellige følelser.
- Spejling af hinanden gennem leg, historiefortælling, social story og teater.
- At sætte ord på børnenes følelser og handlinger.
- At holde siesta dagligt, hvor børnene slapper af og får mulighed for at mærke sig selv.

Kommunikation og sprog

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog inden for disse to mål?

Vuggestuen:

- **De voksne skaber rammer og mulighed for at understøtte kommunikationen imellem barn/voksen og barn/barn.**

Det gør vi fordi, at barnet skal føle sig anerkendt og forstået i de forskellige situationer og handlinger i løbet af dagen og for at udvikle barnets sprogforståelse og ordforråd.

Det gør vi f.eks. ved:

- Vi sætter ord på børnenes handlinger, intentioner, følelser og kropssprog.
- Vi tilstræber, at vi sætter ord på alt det, vi gør sammen med barnet igennem hele dagen. Når vi sætter ord på handling, bliver ordet mere konkret og barnet får læring om ordets betydning.
- Vi hjælper børnene med at sætte ord på overfor hinanden. F.eks. "prøv at sige til Liva, at du gerne vil låne bilen, når hun er færdig"

- **Vi understøtter børnenes sproglige udvikling**

Det gør vi fordi, at børnene skal udvikle deres sprog, ordforråd og ordforståelse

Det gør vi f.eks. ved:

- Vi har hver dag sang, rim og remser med symboler og konkrete. Når ord kobles på en rytme, har barnet nemmere ved at lære rytmen i sproget.
- Vi bruger tegn til tale til at understøtte sproget blandt andet hos vores ressourcebørn. Dette kommer dog alle vores børn til gode, da tegnet ofte kommer før sproget og vores børn bruger det som kommunikation, når der er noget, de vil udtrykke.
- Vi har historiefortælling og dialogisk læsning, hvor børnene er aktivt deltagende. Når barnet selv er aktivt i historien, kan vi understøtte barnets ordforråd og barnet føler sig involveret i historien.
- Når vi læser, synger og har temauger, er det ofte den samme bog og de samme sange vi bruger, da gentagelser understøtter børnenes sproglige udvikling.
- Vi spiller spil såsom billedlotteri, kragespil m.m. for at udvikle og udvide børnenes ordforråd og sprogforståelse.
- Vi laver små grupper med sprogstimulering. Det kan blandt andet være billedlotteri, leg med bablerne og andre spil.
- Vi stimulerer mundmotorikken ved at puste/suge med sugerør, puste til bordtennisbolde og fjer, blæse sæbebobler og lege hvor tungen skal arbejde.
- Vi har temadage, hvor vi udvælger fokusord, der understøtter emnet. Derudover bruger fokusord i det daglige der relaterer til det vi er optaget af i grupperne. Disse ord bliver præsenteret i vores samling samtidig med, at vi viser konkrete eller billeder af ordene.
- Vi har sat navne på deres garderobeplads, så de derved kan aflæse og genkende deres eget navn samt billede.

Børnehaven:

- **Vores daglige samling i små grupper:**

Det gør vi fordi, at alle børn skal have mulighed for at komme til orde, være i trygge rammer, lære at kommunikere, gøre sig forståelig og at aflæse andres følelser. Vi understøtter sproget med tegn til tale, for at alle

børn kan være deltagende. Vi forbereder børnene på, specielt de børn der har særlige behov, hvad der skal ske i de små grupper, så de finder forståelse i det der skal ske.

Det gør vi f.eks. ved:

- At de voksne stiller HV spørgsmål for at komme i dialog og er lyttende,
- Højtlesning og dialogisk læsning.
- Ordkort og brug af at konkrete.
- Vi synger.
- Rim og remser.
- Forskellige sprogtemaer.
- Forskellige temaer i løbet af året. F.eks. høsttema.
- Bevidst brug af vores kropssprog og mimik.
- Bevidst brug af begreber og overbegreber for forståelse af omverden.
- Vi har 5 fokusord som vælges ud fra det tema/emne vi har om året.
- Vi har visualisering af ord både med billeder og skriftsprog.
- Vi har synlige navne på kasserne hvor der madkasser ligger i.
- Vi sætter billeder af dagens påklædning på køleskabet så det er synligt for børnene
- Vi bruger piktogrammer for de børn der har brug for det.

- Sproggrupper:

I børnehaven har vi i perioder sproggrupper. Det har vi for at støtte sprogudviklingen hos de børn med udtalevanskeligheder, lille ordforråd, eller manglende sprogforståelse.

Grupperne er med højst 5 børn, da børnene på den måde har god mulighed for at komme til orde.

I sproggruppen er aktiviteterne tilrettelagt i forhold til de udfordringer, de deltagende børn har.

Det gør vi f.eks. ved at:

Vi laver f.eks. mundmotorik.

- Vi puster/suger med sugerør.
- Spiser rosiner med hænderne på ryggen.
- Puster vattotter på gulvet.
- Puster sæbebobler
- Suger papirstykker op med sugerør.

For at træne samtale, give sprogforståelse og øge børnenes ordforråd gør vi bl.a. følgende:

- Vi laver rim/ remser og synger børnesange.
- Vi spiller billedlotteri, hvor det er børnene, der på skift er opråber.
- Børnene fortæller, hvad de ser på billedplancher med motiver fra hjemmet, supermarked, skoven, bondegården osv.

Vi bruger sprogposer.

- Med f.eks. frugter, grøntsager, zoologisk have-dyr, osv.
- Videre fortælling af historie som er igangsat af en voksen.

Ud over at træne børnenes sprog, oplever vi også, at børnene bliver mere modige til at fortælle og deltage aktivt i den store rundkreds.

- Spisning:

Når vi spiser frokost i børnehaven, sidder der en fast gruppe børn, 5-6 stk. ved et bord sammen med den samme voksne.

Efter højtlesning eller en sang, bliver børnene, stille og roligt fordelt ud til deres respektive borde og voksne. Der bliver på denne måde skabt ro til at have fokus på børnenes sproglige udvikling samt mulighed for at indgå i dialog mellem børn og voksne ved bordet, når vi spiser.

Det gør vi f.eks. ved at:

- Der bliver sagt spiseremse, inden man begynder at spise.
- I starten af måltidet gives der mulighed for almindelig snak.
- Vi snakker om, hvilken mad vi spiser, hvor det kommer fra, hvad det er lavet af.
- Børnene fortæller, hvis de har oplevet noget derhjemme, eller hvis de skal til gymnastik, i biografen eller andet.
- Nogle gange kan samtalen dreje sig om dinosaurer, månen, vulkaner eller andet, som optager børnene, og der finder vi voksne hjælp fra bøger, iPad o.l. så vi på den måde kan være med til at udvide børnenes viden og ordforråd i forhold til emnet.
- Når vi er sidst i måltidet, bliver der ved hvert bord læst en lille historie. Det afslutter måltidet på en stille måde.

Vi sætter ord på deres handlinger (tag dit krus og tallerken, sæt jeres bestik på rullebordet...)

Garderobe:

- Vi har navne på deres garderobepåklædning og billede.
- Vi har velkomstflag på alle børnenes modernålssprog hængende i indgangen.
- Vi hænger billeder/skrift op af hvilken påklædning børnene skal have på udenfor.

Nogen af disse tiltag er inspireret efter kursus med NEST og sprogklar.

Krop, sanser og bevægelse

Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse inden for disse to mål?

Vuggestuen:

- **Vi skal skabe mulighed for, at børnene hver dag bliver motorisk stimuleret således, at alle sanser bliver udfordret og udviklet.**
- **Vi skal skabe muligheder og rammer for, at børnene bliver udfordret både fin- og grovmotorisk.**

Det gør vi fordi, at kroppen er vores største redskab. Den er udgangspunkt for alt læring. Bevægeapparatet forplanter sig også til udvikling af sprog og forståelse. Man skal se, mærke og føle sin egen krop før man kan forstå verden omkring sig.

Grundmotorikken udvikles i særdeleshed inden det lille barn er 18 mdr. – herefter skal det vedligeholdes. Der er vigtigt for børns selvværd at have en god motorik. Det hjælper barnet i den sociale og sproglige udvikling, i evnen til at lege med andre børn og for koncentration og indlæringssevne

Det gør vi f.eks. ved at:

- Gåture til skov, strand og boldbaner, hvor vi giver børnene mulighed for at sanse forskellige underlag som sand, skovbund, mudder, græs m.m. Samtidig får de mulighed for at skulle udfordre kroppen i forskellige terræner, der styrker deres kinæstetiske, taktile og vestibulær sanser.
- Indendørs har vi hopperum med madras og bænk, hvor børnene hopper ned fra og et motorikrum med redskaber der udfordrer stillingssansen.
- Vi stimulerer taktilsansen ved f.eks. at børnene går/står i sansekasser med bare fødder i forskelligt fyld, såsom vådt vat, kastanjer, ris, mos, ærter m.m. Følelsen under fødderne bliver stimuleret og børnene bliver bedre til at klare forskellige underlag og kan have fokus på andre ting. Følelsen bliver automatiseret
- Vi leger med Klister, (Kartoffelmel og vand), fingermaling, modellervoks m.m. Sæbebobler og vandlege er ligeledes aktiviteter, der stimulerer taktilsansen.
- Vi har sang, rytmik og massage. Massage har blandt andet en rigtig god effekt på de børn, der har en høj muskelspænding og har svært ved at falde til ro og mærke deres krop.
- Vi har legeredskaber som cykler, scootere, gynger, rutsjebaner, hængeskøjler m.m. der især stimulerer den vestibulære sans og samtidig kan hængeskøjlen være med til, at dæmpe barnet, hvis barnet har for høj arousal.
- Vi har øje for de forskellige børns (herunder ressourcebørn) behov/udfordringer og tilpasser læringsmiljøet ud fra det.
- Vi cykler mange ture med vores ladcykel til skov, strand, havn og naturlegepladser. Dette giver børnene forskellige motoriske oplevelser og mange sanselige indtryk.

Børnehaven:

I 4-Kløveren vægter vi daglige fysiske aktiviteter.

Det gør vi, fordi krop og bevægelse har stor betydning for børnenes sproglige og motoriske udvikling samt deres selvværd, sociale relationer og generelle velvære.

Det gør vi f.eks. ved:

Ildrætsuger som vi har fast i uge 40-41.

- Det er 2 uger hvor der er motoriske aktiviteter hele ugen.
- Det kan indeholde yoga, massage, fodbad, afslapning, sociale regellege, forhindringsbane, stafet, prikløb, stjerneløb, aktiviteter i motorikrum / Midtbyhallen, motorikbane, gyng, trampolin og boldlege.
- Det gør vi, for at børnene får pulsen op, føler sammenhold og bruger deres sanser.

Turdage - som hver børnegruppe har én gang om ugen.

Dem har vi, for at børnene lærer at gå, få kendskab til nærmiljøet, lære hvordan de bruger deres krop i forskelligt terræn, lytte til naturen og føle fællesskab.

Det gør vi f.eks. ved:

- Vi tager børnene med til forskellige steder i nærmiljøet. Det er bl.a. skov, strand, skaterbanen, Thurø Rev, udenomsarealet ved Egense Forsamlingshus, haven i Demensbyen mm. Det er steder, hvor der er rig mulighed for at vække alle sanser, f.eks. bare tæer i sandet, vandet, duften af blomster, skovens bund og lytte til vindens susen.

Vi prioriterer vores daglige samlinger rigtig højt, her er vi aktive både med høj og lav arousal.

Det gør vi fordi, at børnene lærer at mærke sig selv og kunne regulere sig både i højt og lavt arousal, samt at de bliver bevidste om, hvad de kan med deres kroppe. Børnene lærer at afstemme og regulere sig selv i forhold til forskellige kontekster. I samlingen har vi stor fokus på børnenes behov for aktivitet.

Det gør vi f.eks. ved:

- Sanglege hvor tempoet er skiftende f.eks. To skridt til højre...
- Sanglege hvor de på skift står i midten og viser, hvad de kan med deres krop (hinke, hoppe, danse, kravle), start/stop sange
- Sanslege som "pizza", "pandekager", "bilvask", lege, hvor man skal have berøring med hinanden.
- Vi tilretter vores samlinger, så alle sanser er i spil
- Vi benytter os af forskellige redskaber, bolde, balloner, ris poser, faldskærm mm.
- Vi arbejder med at benævne vores kropsdele, og får en forståelse af, hvor de sidder på kroppen.
- Vi sørger for, at kroppen kommer i ro inden næste aktivitet.

Vi vægter at arbejde med børns sanser.

Vi mener, at brugen af sanser er en vigtig del af børns udvikling. Derfor arbejder vi målrettet med det.

Det gør vi f.eks. ved:

- At lave massage og fodbad
- Spande med forskellige sanseligt indhold, så som sand, sten, ris. Dette gør vi, for at børnene kan mærke forskellige underlag.

- Prøve at løbe barfodet igennem regnvejre og i sne, når det er vinter, og muligheden byder sig.
- At blive børstet med forskellige børster.
- Mundmotorik ved at puste sæbebobler, smagsoplevelser af forskellige konsistenser.
- Lov til at hoppe i vand/mudderpytter.
- At boltrer sig i motorikrummet.
- Forhindringsbaner, for at styrke balancen.

Natur, udeliv og science

Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science inden for disse to mål?

Vuggestuen:

- **Vi understøtter børnenes nysgerrighed og giver dem oplevelser, der styrker deres kendskab til naturen, dens mangfoldighed og hvordan vi passer på naturen. Naturen skal både ses og mærkes.**

Det gør vi for at vise børnene, hvilke muligheder der er i naturen, hvor tingene kommer fra og giver dem mulighed for fordybelse samt glæden ved at være i naturen.

Det gør vi f.eks. ved at:

- Vi går eller cykler til skov og strand hele året rundt og oplever årstidens forandring i alt slags vejr.

- Hvis vi ser affald i skoven, samler vi det op og snakker med børnene om, at det ikke skal smides i naturen.
  - Vi hopper i vandpytter, mærker frosten/sneen i græsset med bare fødder, leger med mudder, mærker regnen på kinden, høre vindens suse i træerne, mærker forskel på blæst og stille vejr og mærker til kulde og varme.
  - Vi bruger legepladsens mangfoldighed til at udfordre børnenes nysgerrighed til naturen. Finder kriblekrabledyr og snegle. Vi finder ud af, hvad de hedder, hvor de bor og hvad de spiser.
  - Vi undersøger sammen med børnene skovbunden. Vi løfter sten, kigger efter insekter og snakker om det, vi ser.
  - Vi synger sange, der hører til årstiderne, og har temauger, hvor natur og dyr indgår
  - Vi har blomsteruge, hvor børnene selv får lov til at plante deres medbragte blomst eller krydderurter.
  - Vi smager på krydderurterne vi har i vores højbede, samt smager på brombærrene i skoven og dufter til de forskellige planter.
- **Vi skaber mulighed for, at børnene griber, undersøger og afprøver materialer, der skaber forståelse for konsistens, mængde, former m.m.**

Det gør vi for at understøtte børnenes nysgerrighed, give dem kendskab til nye materialer og de får en læring i at bearbejde og arbejde med forskellige materialer.

Det gør vi f.eks. ved at:

- Barnet undersøger madens forskellige konsistenser både ved at føle og smage. Smager forskel på surt, sødt, bittert og stærkt.
- Vi bygger med klodser/kasser både ude og inde. Barnet får en fornemmelse af, hvor mange kræfter, der skal bruges for at løfte og stable, og får kendskab til former og størrelser.
- Vi tæller mængde og tæller til 10 hver dag, inden vi skal spise.
- Når vi leger med vand og sand, hælder vi fra den ene spand til den anden, hvilket giver barnet en fornemmelse af rum og mængde. Ligeledes hælder de store vuggestuebørn selv vand op i deres kop til maden.
- Vi har aktiviteter, hvor børnene leger med forskellige materialer. F.eks. kartoffelmel og vand, modellervoks og dej.

Børnehaven:

Vi er så heldige, at vi har naturen, skov og strand tæt på vores børnehave, som vi bruger flittigt. Vi pakker vores rygsække og drager på opdagelse.

Det gør vi for at vise børnene de muligheder, der er i naturen og hvor tingene kommer fra, for at de skal få stillet og pirret deres nysgerrighed og have mulighed for fordybelse og glæden ved at være i naturen.

Det gør vi f.eks. ved:

- Tager på tur til skov, strand, ø og by.

- Vi samler materialer, som vi kan genanvende i børnehaven.
- Vi viser, hvor maden kommer fra. Fra jord til bord.
- Vi viser respekt for naturen, f.eks. ved ikke at smide affald, ikke spise frugter, når de ikke er modne, eller knække grene af træer.
- Samler og sorterer skrald og forklarer om, hvad der kan nedbrydes og hvad der ikke kan.
- Besøg på vores lokale genbrugsstation.
- Snak om bæredygtighed.
- Vi leder efter kryb, snakker om at behandle dyrene med respekt, nærstuderer dem, og lære navne på dyrene.
- Vi snakker om alt det grønne, så som træer, blomster og græs.
- Fornemmer lys og rum og retninger.
- Snakker om og oplever naturens gang i årstiderne.

- **Høsttema:**

Har vi som tema en gang om året. Det har vi for at give børnene kendskab til de forskellige ting og muligheder i naturen og hvad de kan bruges til.

Det gør vi f.eks. ved at:

- Tage på ture og samle det frugt – grønt vi finder.
- Anvender frugt og grønsager, som vi har samlet. Vi laver marmelade, saft, græskarsuppe, æblechips, vi kværner korn, laver smør mm.
- Besøger nærliggende kolonihaver eller børnenes egne haver hjemme og ser hvad der vokser i haverne. Børnene får mulighed for selv at plukke både æbler, pærer, blommer, vindruer mm.
- Børnene har frugt – grønt med fra egen have.
- Laver mad på bål.
- Vi har fokusord på emnet Høst, f.eks. traktor, korn, bondemand, mark.

Vi benytter vores legeplads, så meget vi kan i løbet af dagen. Her vækker vi børnenes nysgerrighed med de nærliggende materialer, hvor vi følger børnenes spor.

Det gør vi for at skabe et læringsrum med fordybelse på vores legeplads.

Det gør vi f.eks. ved at:

- Eksperimenter i sandkassen ved bl.a. at lave vulkaner med lava.
- Vi laver vandbaner, hvor børnene ser, hvor hurtigt vandet løber, hvor hurtigt sandet suger vandet væk.
- Vi laver insekthoteller på vores legeplads, hvor vi følger insekternes aktivitet.
- Vi har et udeværksted, hvor vi bygger af naturmaterialer og genbrugsting.
- Vi har blomsteruge en gang om året, hvor børnene medbringer egen blomst eller plante, som de selv er med til at plante i børnehaven. Vi lærer børnene at passe på dem, så de kan være med til at se blomsterne vokse og blomstre.
- Vi bruger vores krydderier i forskellige retter, som vi tilbereder på bålet

---

Kultur, æstetik og fællesskab

Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab inden for disse to mål?

Alle børn i dagtilbud i Svendborg Kommune tilbydes Musik til SVEND som en aktivitet i dagtilbudet. Musik styrker børns kreative udvikling, deres sproglige, motoriske og sociale færdigheder.

Vuggestuen:

- **Det hele menneske er vigtigt, også det der er svært at måle. Det er indtryk, der udvikler sjælen og det menneske vi bliver. Vi skal have indtryk for at kunne udtrykke. Blandt andet via kultur, æstetik og fællesskab.**
- **Vi skaber kreative værksteder, hvor børnene får kendskab til forskellige materialer, former og farver.**

Det gør vi, for at børnene udvikler en forståelse af sig selv og vores omgivelser, når de får lov til at udtrykke sig kreativt og kropsligt. "Hvad kan jeg? hvem er jeg?"
Vores børn skal have et kendskab til forskellige kulturer.

Det gør vi f.eks. ved at:

- Vi går i teateret, på biblioteket og oplever byens kultur og kunst.
- Vi laver forskellige temaer, hvor børnene bliver præsenteret for materialer og hvordan de skal bruges. Vi indrammer og udstiller børnenes tegninger, malerier, skulpturer m.m., så det bliver en æstetisk oplevelse at kigge på. Vi snakker med børnene om, hvad vi har lavet og skriver navn på deres værk, som de stolte kan vise frem for deres mor og far.

- Vi passer på vores ting, og gør vores rum hyggelige og indbydende. F.eks. Planter blomster sammen med børnene og lærer børnene, hvor de forskellige ting hører hjemme.
- Vi markerer højtider med sange, kreationer og pynt på stuen. Derved får børnene indblik i vores danske traditioner.
- Vi synger hver dag, hvor børnene selv får lov at vælge sangene, som er illustreret ved udklip eller konkrete.
- Vi har historiefortælling og dyrker nogle klassikere såsom Halfdan Rasmussens rim og remser og fortællekuffert med de Tre bukke Bruse og Guldlok. Vi holder fast i de gamle børnesange, men fornyer os også med de nyere sange.
- Vi har fællessang i hele huset hver fredag, der styrker fællesskabet på tværs af stuerne.

Børnehaven:

Vi som personale forsøger gennem fysiske rammer og kulturelle tilbud at skabe rummelighed for, at vi alle er forskellige, med forskellige værdier og menneskesyn, etik og moral.

Det gør vi fordi, vi er et børnehus, hvor børnene kommer fra forskellige kulturer, forskellige samfundslag og med forskellige udfordringer og handicap. Vi vil lære børnene at respektere / acceptere, at vi alle ikke er ens. Børnene lærer at være sammen på tværs af alder og køn, de lærer at tage hensyn og hjælpe hinanden og de små lærer af de store.

Det gør vi f.eks. ved:

- Italesætte at alle er forskellige, f.eks. har vi børn, som er i udsatte positioner. Her forklarer vi, at vi skal acceptere hinanden.
- I børnegruppen snakker vi om, hvordan vi er forskellige, nogle er mørke i huden, nogle bruger briller, nogle bruger kørestol, nogle bruger høreapparater.
- Er der nogle af børnene, der har brug for hjælpemidler, snakker vi om, hvorfor og viser den øvrige børnegruppe, hvordan hjælpemidlet fungerer.
- Vi snakker om de lande / steder, som børnene kommer fra.
- Vi snakker om, hvor børnene bor.
- Vi snakker om, hvad deres forældre laver.
- Vi danner grupper på forskellige måder – pige/drenge grupper – store/små grupper.
- Vi laver teater og fortællinger med emner, der handler om at være forskellige.

Teater – museum

Vi laver – ser teater i og udenfor børnehaven, hvor vi inddrager børn og voksne aktivt. Det gør vi, for at give børnene kendskab til forskellige fortællinger og kulturinstitutioner, samt at børnene øver sig i og udtrykke sig på forskellige måder.

Det gør vi f.eks. ved:

- Arbejde med følelser, udtrykke os og bruge kroppen som udtryksmiddel.
- Bruger bibliotekets tilbud om teater og arrangementer. Vi besøger også byens museer og kulturhuse.

- Vi læser forskellige bøger og spiller teater over bogens emne bagefter f.eks. Rødhætte og Ulven, De 3 Bukke Bruse mm.
- Børnene optræder for hinanden.
- De voksne laver teater for børnene til vores fredagssamling.
- Vi tager ud og oplever professionelle teaterforestillinger.
- Vi tager til koncerter med rigtige bands. Vi har et forløb med en medarbejder fra musikskolen, hvor børnene lærer nye sange, og lærer forskellige instrumenter at kende.
- Til vores siestaer introducerer vi børnene for forskellige historier og musik.
- Italesætter kulturforskelle og hvordan man begår sig i de forskellige sammenhænge/kontekster man færdes i såsom kirker, museer, biblioteker, ude, hjemme m.m.
- Ord som hensyn går igen i vores aktiviteter og måden at være på i vores fællesskab og ude i samfundet.

Æstetiske udtryksformer

Vi prioriterer kreativudfoldelse, for at børnene får kendskab til forskellige materialer og hvad / hvordan de kan bruges.

Det gør vi f.eks. ved:

- At samle materialer fra naturen og bruge genbrugsmaterialer til vores kunst.
- Laver forskellige kreative ting i vores dagligdag, så som modellervoks, klip og klistre, maling, tegne, ansigtsmaling, vinduesmaling, arbejder med perler, syer puder og laver billeder.
- De ting børnene laver bliver bl.a. Indrammet og hængt op, lavet til udstilling mm., så barnet kan føle sig værdsat.
- Vi følger årets traditioner (jul, påske, fastelavn m.m.), hvor børnene selv er med til at udsmykke stuen.

Evalueringskultur

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

I Svendborg Kommune lægges der vægt på at skabe en evalueringskultur, som er relevant for praksis. Evalueringspraksissen i hverdagen afspejles ved brug af forskellige evalueringsredskaber- og former, som sker løbende og sætter lys på de små ting i hverdagen i form af selvrefleksion og justering af handling – både hos den enkelte og i professionelle læringsfællesskaber.

Når vi evaluerer, handler det om at blive klogere på, hvordan det vi gør virker.

Det er vigtigt, at vi får skabt en evalueringskultur i 4-Kløveren, som giver mening for medarbejderne. For at det skal lykkes, er det vigtigt med ledelse tæt på, da det dermed giver lederen et større indblik i institutionens dagligdag.

Det skal blive en naturlig del af vores hverdag at samle data, i forhold til at højne kvaliteten, udvikle og kvalificere læringsmiljøerne og evaluere. I evalueringen skal vi have øje for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børnenes trivsel, læring og udvikling.

Når vi laver handleplaner på et barn, er det vigtigt at få evalueret de mål, der er sat for barnet og skabe nye mål, så barnet hele tiden kan udvikle sig.

Vores kultur gør, at vi tør se på os selv på f.eks. video og i samarbejde med ens kollegaer analysere det, som de ser. Vi får også øje på, om vi gør det, vi tror vi gør. Dette er for at udvikle vores pædagogiske praksis og ikke for at dunke hinanden i hovedet. Vi får samtidig skabt en god feedbackkultur.

Når vi går i gang med at udvikle på vores pædagogiske praksis, forandrer vi noget i vore hverdag. Vi ved, at det tager tid at implementere noget nyt og at personalet får ejerskab til det.

- Vi vil hvert kvartal gå på opdagelse i et område i læreplanen, som vi vil blive klogere på. Vi vil bruge EVAs model - **Evaluerings af pædagogisk praksis.**

- Vi vil løbende lave praksisafdækning af hele vores dag i vuggestuen og børnehaven, så vi løbende kan justere på vores hverdag og læringsmiljøer.
  - For ikke at få for mange nye redskaber i spil i vores hverdag, har vi valgt at udvide SMTTE modellen, så der hos os også indgår D for dataindsamling, så det er en SMTTDE. Den vil vi bruge hver gang, at vi planlægger aktiviteter / emner.
-